

Любов ОСТАШ, Роман ОСТАШ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Українські особові імена середини XVII ст. як об'єкт лексикографії. 22 (X)

З погляду фонетики чоловічі власні імена з початковою літерою **Х**, які зафіксовані у Реєстрі Війська Запорозького 1649 року (Реєстр), можна поділити на дві групи. Перша з них є нечисленною за кількістю представлених імен. Вони від самого початку мали початкову літеру **Х**. Це похідні від церковних імен *Харитон* і *Харламп* (ІТ 398-399) та усічені й усічено-суфіксальні варіанти від них (*Ха(р)*, *Харечко*, *Ха(у)ко* та ін.). Друга (обширна) група імен – це фонетичні варіанти імен, що виникли внаслідок субституції звука **ф** у давніх запозичених словах. Це мовне явище вплинуло на літературну мову, оскільки **ф** замінювався звуками **п**, **х**: *Йосип*, *Охрім*, *Пилип*, *Трохим*, *Хома*, *Хима* та ін. Від давніх часів і до сьогодні воно збереглося в діалектах. Різними групами українських говорів звук **ф** взагалі засвоєний неоднаковою мірою. Для значної групи говорів, зокрема південно-східного наріччя, а також східної частини північного наріччя, незважаючи на вплив літературної мови, цей звук і досі залишається невластивим. Тому в усіх словах (іншомовного походження та їх похідних) звук **ф** тут завжди зазнає заміни **х**, **п**, **хв**, рідше на **к**, **кв**. У ряді говорів вживаються паралельні форми з **ф** і **хв**¹. Оця друга група імен (фонетичні варіанти) з Реєстру щедро демонструє заміну звука **ф** на **х** та **хв** на початку слова: *Халимон*, *Хилимон* < церк. *Филимон*, *Хома* < *Фома*, *Хва(л)*, *Хва(л)ко*, *Хве(д)*, *Хведина*, *Хве(д)ко*, *Хведор*, *Хведорашко*, *Хведоре(у)*, *Хве(н)*, *Хве(н)ко*, *Хве(с)*, *Хвесик*, *Хве(с)ко*, *Хви(л)*, *Хви(л)ко*, *Хвило(н)*, *Хвиту(н)*, *Хило(н)*, *Хрол*, *Хроля*, *Хру(л)*, *Хумка*, *Хурс*, *Хурса*. В інших матеріалах того часу часто буває, що (інколи навіть в одній писемній пам'ятці) одна й та сама особа ідентифікується в написанні і з початковим **Ф**, і з початковим **Х**: на *Фена* Мо(р)

¹ Див. докладніше: Й. Дзендзелівський, *Конспект лекцій з курсу української діалектології* (ч. I, *Фонетика*), Ужгород 1965, с. 48–49.

даченька.../...и ж тотъ *Хве(н)ъ*.../... у ѿного *Феня* (Лохвиця, 1654 р. ЛРК 24), передо мною,... *Фенемъ* Проце(н)ъкомъ (Лохвиця, 1655 р. ЛРК 35) – *Хве(н)* Проце(н)ко (Лохвиця, 1655 р. ЛРК 61). Аналізовані імена із Реєстру мають відповідники із початковою літерою **Ф**: *Хведина* – *Федина*, *Хве(с)ко* – *Фе(с)ко*, *Хви(л)ко* – *Фи(л)ко*, *Хрол* – *Фрол* та ін. Представники обох вищевказаних груп є рідкісними діалектними варіантами. Вони представлені переважно по 1 носієві і є цінним матеріалом для етимологізації сучасних українських прізвищ. З погляду словотвору в аналізованих іменах спостерігаємо усічені та усічено-суфіксальні варіанти: *Ха(р)*, *Харечко*, *Харланъ*, *Ха(ц)ко*, *Хацына*, *Хо(д)ко*, *Хомица*, *Хорко*, *Хо(ц)ко*, *Хочко* та ін. Найбільшою кількістю носіїв виділяються імена *Ха(р)ко* (160), *Хведор* (211), *Хве(с)ко* (170), *Хи(л)ко* (44), *Хома* (174).

У даній статті збережено ті ж принципи побудови словникових статей, що застосовувалися і в попередніх частинах².

Х

Ха(д)ко I. Походження: а) фонетичний варіант від Хо(д)ко (див.) < Ходор (див.) < Фодор < Федор < стсл. Феодоръ; б) утворене від церк. Хад (АС 342) за допомогою суфікса **-к-о**.

II–III. Ха(д)ко Тупа(л)ски(й), 437 (Н).

Халимо(н) I. Походження: фонетичний варіант від Филимон (ЕСУМ VI, 92; ІТ 388).

II–III. Халимо(н) Авраме(н)ко, 29 зв. (Чг).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Кли(м) Халимонє(н)ко, 393 зв.; б) (в інших пам'ятках) Карп Халимоненко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 173); Сотник наказний Яким Халимоненко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 66); Леонтий Халимоненко (Чернігів. полк), Улас Халимон (Переяслав. полк) (1784 р. Им. сп. 47, 142); Халимоненко (прізвище) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит II, 34).

V. Пам'ятки, словники: Халимон и Алексѣй Монишонки (1693 р. ВКДГМ 966); Халимонъ Фесенко (Бахмач, 1738 р. ДДГ 116); Халимон, на, м. = Филимонъ (1909 р. Грінченко 561).

VI. Сучасний словник: розм. Халимон від оф. Филимон (ІТ 388).

VII. Прізвища: Халимон (ВГ 102; ГК 242; ІТ 388; ЮР 1114); Халимонєць (ВГ 328); Халимонов (ЮР 1114); Халимоненко (ІТ 388); Халимончук (ІТ 388; ЮР 1114); Халимоненко (СПЖЛ 286).

² Див. докладніше: Р. Осташ, *Українські власні особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії* [в:] *Діалектологічні студії. 4: Школи, постаті, проблеми*, Львів 2004, с. 392–398; Л. Осташ, Р. Осташ, *Українські особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії (17 Р)* [w:] „*Studia Ucrainica Varsoviensia*”, nr 1, Warszawa 2013, s. 207–221.

VIII. Паралелі: рос. Халимóн < Филимон (АС 342); білор. Халимон Гаврилович (1685 р. Бірыла 167).

Ха(р) I. Походження: а) усічення від [За]харь (див.); б) усічення від церк. імені [А]хáрь (ЛБ 184); в) усічення від Хар[итонъ] (див.).

II. Приклади: Ха(р) Шаньдара(в)ски(й), 175 зв.; Ха(р) Дѣдовъ, 180 зв.; Ха(р) Педо(р)ченько, 180 зв.; Ха(р) Ємець, 187.

III. Варіанти, кількість носіїв: Ха(р) 4: Бр.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Иванъ Харине(н)ко, 13 зв.; Васи(л) Харенько, 167; Дмитро Харенко, 170; Ива(н) Харе(в)ски(й), 302 зв.; Ула(с) Харе(н)ко, 310 зв.; Иванъ Харина, 386; б) (в інших пам'ятках) (род.) Юрия Харевича (Лубни, 1695 р. ДГІМ 1025); посылал есть к кошевому атаману... нарошного посланца моего Юрья Харевича товарища войскового з листом моим (Батурин, 1700 р. ЛІМ 634); Лукян Харенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 203); Данило Харевичъ (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 72); Максим Харенко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 92); Григорий Харина (Лубен. полк), Кондрат Харинка (Прилуцький полк) (1784 р. Им. сп. 88, 117); Омелко Харенко, Степан Хар (Миргород. полк, 1785 р. Им. сп. 98, 99); Хар Chaг, Харик Chaгук, Харина Chaгупа (1785–1788 pp.), Харів Chaгow (1819–1820 pp. (Прикарп. Львівщина; ІФ 302).

V. Пам'ятки, словники: Chaг Pawłowicz (Снятинське староство, 1564 р. ОКЗР I, 34).

VI. Сучасний словник: розм. Хар від оф. Харитóн (ІТ 398).

VII. Прізвища: Хар (ІТ 398; СП 368; ЮР 1116); Хара (ЗА: Кв м; СПЖЛ 287); Харáк (СП 368); Харéвич (ІТ 398; ЮР 1116); Харевич (Кравченко 313; СПЖЛ 287); Харéк, Харéна (СП 368); Харéнко (ВГ 14; ГК 243; СП 368; ЮР 1116); Харенко (Кравченко 313); Хáрик (ІТ 398; СП 368); Хáрин (СП 368); Харин (СПЖЛ 287); Хáрина (АДП 228); Харíна, Харинóвич, Хариніóк (СП 368); Хариш (ЗА); Харúшин (АДП 228; ВГ 345); Хáрів, Харівський (ЮР 1117); Харієнко, Харій (СПЖЛ 287); Хáрін (ВГ 73); Харóвич (ІТ 398); Харóчко (ІТ 398); Харúк (АДП 228; ВГ 278; ІТ 398; ЮР 1118); Харúн (ІТ 398; ЮР 1118); Хáрусь (ЮР 1118); Харúсь (ІТ 398; ЮР 1118); Харúта (333); Харúца (ВГ 240); Харьo (ЗА: ІФ обл; Лв м); Харіóк (ІТ 398; СП 369; ЮР 1118).

VIII. Паралелі: пор. рос. чол. Хáра < Герасим (через Гарасим), Епихарий, Фарий, Харитон, Харлампий; рос. Хáря < Гаврила, Герасим (через Гаря), Епихарий, Харитон, Харлампий (АС 342–343).

Харечько I. Походження: утворене від Ха(р) (див.) за допомогою поліморфного суфікса **-еч-к-о**.

II–III. Харечько Дороше(н)ко, 392 (Плт).

IV. Прізвищеві назви: б) (в інших пам'ятках) Дмитро Харечко (Миргород. полк, 1785 р. Им. сп. 99); Харечко (прізвище) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит I, 28).

V. Пам'ятки, словники: Хáречко, ка, м. Ум[еншительное] от Харько (1909 р. Грінченко 561).

VI. Сучасний словник: розм. Харечко від оф. Харитон (ВІЛ 108; ІТ 398).

VII. Прізвища: Харечко (ВГ 84; ГК 243; ЗА: Кв м, Лв м, Лв обл; ІТ 398; СП 368; ЮР 1117).

VIII. Паралелі: рос. Харечка/Харечко < Харисим, Харитон (АС 342).

Харитонь I. Походження: церк. Харітѡнь (ЛБ 240).

II. Приклади: Харьто(н) Лу(к)яне(н)ко, 304 зв.; Харитонь Ре(д)ка, 344 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Харитонь 1: П; Харьто(н) 1: Кв.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ива(н) Харитоне(н)ко, 30; Тара(с) Харитоне(н)ко, 416 зв; Иля Харитоненко, 431 зв.; б) (в інших пам'ятках) Иван Харитоненко (1693 р. ВКДГМ 965); Хвилон Харитоненко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 138); Charyton (1786 р. Mytnik 27).

V. Пам'ятки, словники: Charyton (1548 р. Mytnik 26); Харитонь Кухмистрович (Чернобиль, 1552 р. АЮЗР 7/І, 591); Харито(н) Заха(р)чи(ч) (Острожчина, 1570 р. ОО 41); Харитон Коденский (Білоцерк. полк, 1654 р. Прис. кн. 60); Харитонь Сулимь (Чернігівщина, 1666 р. МПК 19); Харитонь Степаненко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 92); Харитонь Гаркуша (1756 р. АК 39); Харитон Пахомов сын Заводянской (Харків, 1782 р. РСВО 69); Харитон Коляда (Гадяцький полк, 1784 р. Им. сп. 14); Харитін, Харитон, тона, м. (1909 р. Грінченко 561).

VI. Сучасний словник: оф. Харитон, Харитін (ВІЛ 108; ІТ 398).

VII. Прізвища: Харитон (АДП 228; ВГ 350; ІТ 398; СП 368; ЮР 1117), Харитоненко (ЮР 1117); Харитонівський (ІТ 398); Харитонов (ВГ 97; СП 368; ЮР 1117); Харитонов (Кравченко 313); Харитонович (ВГ 247; ГБ 124); Харитонович, Харитонський, Харитончик (ВГ 238; ІТ 398); Харитончук (ІТ 398; ЮР 1117), Харитоніок (ІТ 398).

VIII. Паралелі: пол. Charyton (Rymut, Słownik imion 71), рос. Харитон (АС 343); білор. Харитон Ванкович (1528 р. Бірыла 171).

Ха(р)ко I. Походження: а) усічення від [За]харко (див.); б) усічено-суфіксальний дериват від Харитонь (див.), утворений за допомогою суфікса **-к-о**.

II. Приклади: Ха(р)ко Парьхомовичь, 39; Харько Ро(х)маньческо, 126; Ха(р)ко Покраса, 320; Харько Го(р)лушка, 330; Харко Чугуєвещь, 391.

III. Варіанти, кількість носіїв: Харко 9: Ум 2, М 4, Плт 3; Ха(р)ко 118: Чг 11, Чрк 17, Кнв 12, Крс 9, Б 7, Ум 6, Бр 4, Клн 1, Кв 6, П 8, Крп 7, М 7, Плт 11, Прл 7, Н 2, Чрг 3; Харько 33: Чрк 5, Кнв 1, Крс 4, Б 12, Бр 1, Клн 1, П 2, Крп 1, М 3, Н 3.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ула(с) Ха(р)ковичь, 33; Сашько Ха(р)кевичь, 63 зв.; Стецько Ха(р)че(н)ко, 112; Грынець Ха(р)ковичь, 190 зв.; Павель Харьченцько, 318 зв.; Кохно Ха(р)че(н)ко, 338 зв.; Федо(р) Харьковь, 354; Вакула Ха(р)ковь зя(т), 402 зв.; Миско Ха(р)ко(в)ски(й), 404 зв.; б) (в інших пам'ятках) Chwedog Charczenia (Острожчина, 1604 р. ОО 117); противко Иванови Харковичови, обыватели ратеньскому (Володимир, 1649 р. АЮЗР 3/IV, 228); Ббликь Ха(р)че(н)ко (Поділ. полк, 1659 р. Крикун 87); Федорь Харченко (Прилуччина, 1666 р. МПК 10); Павло Харков (1685 р. ДГК 39);

Илляш Харченко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 103); Сотнѣ Вибелской (козаки): ...Іванъ Харченко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 22); Микита Харченко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 66); Кирило Харченко (1752 р. Пивовар 12–18); Данило Харченко (1756 р. АК 39); Корнеи Андреев сын Харченко (Харків, 1782 р. РСВО 33); Сава Харченко (Гадяцький полк), Михайло Харчук (Лубен. полк) (1784 р. Им. сп. 6, 53); Харкевич Charkiewicz, Харків Charkow, Харко Charko, Харцун Charcun (Прикарп. Львівщина, 1785–1788 рр. ІФ 302); Харченко (прізвище) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит I, 29).

V. Пам'ятки, словники: ха(р)ко редоборо(д) (Черкаси, 1552 р. Картотека); Харко Туровець (Чернобиль, 1552 р. АЮЗР 7/І, 591); Харко Ру(д)кови(ч) (Острожчина, 1570 р. ОО 40); Харко з Бадаража (1581 р. НР 43); Харко Гушинскій (Чигирин, 1600 р. Картотека); Ха(р)ко Кушнѣрь (Лохвиця, 1653 р. ЛРК 23); Харко Ященко (Харків, 1660 р. ХП 140); Харко Бобир (1666 р. ПКР 420); Котори(й) то Ва(с)ко і дово(д) постанови(л), меновито пѣна Ха(р)ка Бо(й)ка (Лохвиця, 1673 р. ЛРК 164); Харко Романенко (Переяслав, 1688 р. ДГМ 419); Харко Вовкодав (1698 р. ДГК 56); Харко Вѣдерко (Полт. полк, 1718 р. ДПП 160); Харко Срібний (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 74); Харко Гунь (Келебердянська сотня, 1752 р. Пивовар 20–36); Харко Лоцманъ (1756 р. АК 53); Харитін, Харько – Харитонъ (1882 р. Піскунов 274); Харько́, ка́, м. = Харитін (1909 р. Грінченко 561).

VI. Сучасний словник: оф. (зрідка) Харько́ (ВІЛ 108).

VII. Прізвища: Харка́нін (ЗА: Льв обл); Харке́вич (СП 369; ЮР 1117); Харкевич (Кравченко 313); Ха́рків (ЮР 1118); Харків (ЗА: Плт обл; СПЖЛ 288); Харківський, Харківчук (СПЖЛ 288); Харько́ (СП 369; ЮР 1118); Ха́рков, Харко́венко (ВГ 57, 252); Харкове́нко (ЮР 1118); Харкове́ць (ВГ 153); Харковець (Кравченко 313; СПЖЛ 288); Ха́рченко (АДП 228; ВГ 8; ГБ 124; ГК 243; ЮР 1118); Харченко (Кравченко 313; СПЖЛ 288); Харчу́на, Харчу́шин (ЮР 1118); Харчу́к (ВГ 46; ГК 243; ЮР 1118); Харчук (Кравченко 313); Харько́ (СП 369); Харько́ (ЗА: Кв м; СПЖЛ 288); Харько́в (ВГ 26; ГК 243); Харьков, Харьковский (СПЖЛ 288).

VIII. Паралелі: рос. Ха́рка/Ха́рко < Харито́н (АС 343).

Ха(р)лань I. Походження: фонетичний варіант від імен Харла́м і Харла́мп (попередньо відбулося усичення кінцевого приголосного **п**) (ІТ 300); пор. аналогічне Бакумъ (див.) – Бакунь (див.).

II. Приклади: Ха(р)лань Калу(с), 324 зв.; Ха(р)лань Арьтеме́нько, 442 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Ха(р)лань 2: П 1, Чрн 1.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ми(с)ко Ха(р)лане(н)ко, 67; Ва(с)ко Ха(р)лане(н)ко, 71; Семенъ Ха(р)лане(н)ко, 306; б) (в інших пам'ятках) Семен Харланенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 82).

V. Пам'ятки, словники: Харлань (одночл. іменув.) (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/І, 113).

VI. Сучасний словник: розм. Харлан від оф. Харла́м і Харла́мп (ІТ 399).

VII. Прізвища: Харла́н (ВГ 53; ГБ 124; ГК 243; ІТ 399; ЮР 1118); Харлан (Кравченко 313); Харла́нов (СП 369); Харланов (СПЖЛ 288); Харла́нович (ІТ 399); Харла́нчук (ІТ 399; СП 369).

VIII. Паралелі: рос. Харла́н < Харлампий (АС 343); білор. прізвище Харла́н (Бірыла 171).

Харько див. **Ха(р)ко**.

Харыто(н) див. **Харитонь**.

Ха(ц)ко I. Походження: а) утворене від Хац [Ха[ритон] (див.) + однофонемний суфікс **-ц**] за допомогою суфікса **-к-о**. Народний варіант Хац у зазначений період функціонував і як самостійне ім'я, пор. прізвищеві назви як у Реєстрі – Миха(й)ло Хаценько, 152, так і в інших пам'ятках – Хаць (одночл. іменув.) (1576 р. ОО 59), Хве(с)ко Хаце(нь)ко з Жабокъ (Лохвиця, 1665 р. ЛРК 125), Клим Хацо(к) (1756 р. АК 157), а також прізвище Хаць (ЮР 1119); б) народний варіант від Михайло (ІТ 239).

II–III. Ха(ц)ко Чаплє(н)ко, 352 (Крп).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Иванъ Ха(ц)ковъ зя(т), 57 зв.; б) (в інших пам'ятках) Петро Хацко (Лубен. полк, 1784 р. Им. сп. 80); Хацкевич (прізвище) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит II, 34).

V. Пам'ятки, словники: мы послалы вижа... пана Хацка (Новоселиця, 1430 р. ССМ 506); Хацко (одночл. іменув.) (Канів, 1552 р. АЮЗР 7/I, 104); Хацько Холо(п)кови(ч) (Дубно, 1586 р. ПРОД 154).

VII. Прізвища: Хацкєвич (ВГ 28; ГК 243); Хацкевич, Хацко (СПЖЛ 288); Хацько (ВГ 20; ГК 243); Хацько (СПЖЛ 289).

Хацына I. Походження: а) утворене від Хац [Ха[ритон] (див.) + однофонемний суфікс **-ц**] за допомогою суфікса **-ин-а** (як Луцина Ющенько, 140 зв., Стецина Миха(й)ловичъ, 363 зв., Яцына Ка(р)пе(н)ко, 20). Народний варіант Хац у зазначений період функціонував і як самостійне ім'я, пор. прізвищеві назви як у Реєстрі – Миха(й)ло Хаценько, 152, так і в інших пам'ятках – Хве(с)ко Хаце(нь)ко з Жабокъ (1665 р. ЛРК 125); б) народний варіант Хацина < Михайло (ІТ 239); в) на думку П.П. Чучки, Хацина – „це слов'янське чол. особове ім'я Хотина у північноукраїнському діалектному його звучанні..., акання і цекання якого прив'язує ім'я до Полісся. А етимологічно ім'я тяжіє до вихідної форми Хотина” (Чучка 348).

II–III. Хацына Волошинъ, 189 (Клн).

IV. Прізвищеві назви: б) (в інших пам'ятках) Івановъ с(ы)нь Хацынин Павелъ з Дубна (1681 р. МШ 108).

Хва(л) I. Походження: а) фонетичний варіант від церк. імені Фал (ІТ 372); б) усічення від церк. імен [Аї]фал, Фал[алій] (ІТ 25, 372); в) усічення від Хва(л)ко (див.).

II. Приклади: Хва(л) Хуто(р)ный, 141; Хва(л) Кра(с)ножонє(н)ко, 333 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хва(л) 2: Б 1, П 1.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Хурьса Хвале(н)ко, 141; Иванъ Хвале(н)ко, 337 зв.; Иванъ Хваленько, 372; Дорошъ Хваленько, 427; б) (в інших пам'ятках) пор. панъ Яцко Хвалелѣй (Володимир, 1498 р. АЮЗР 8/IV, 141).

VII. Прізвища: Хваль, Хвальок (СПЖЛ 289).

VIII. Паралелі: пор. пол. прізвище Chwał (Rymut 88); пор. сучасні пол. імена Chwalimir, Chwalislaw, Chwaloslaw (Rymut, Słownik imion 73).

Хва(л)ко I. Походження: а) фонетичний варіант від Фа(л)ко (див.) < церк. [Аї]фал (ІТ 25), Фал, Фалалій (ІТ 372); б) українське розмовне особове ім'я „Хвалько, яке утворилося з двоосновних слов'янських імен зразка *Хвалимиръ*, *Хвалиславъ*” (Чучка 248).

II–III. Хва(л)ко Степаненко, 334 зв. (П).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Дмитро Хва(л)ковъ зя(т), 42; Харько Хва(л)ченко, 58; б) (в інших пам'ятках) Василь Хвалченко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 135).

V. Пам'ятки, словники: панъ Хвалко (Хвалимичі, 1475 р. AS III, 14); слуги па(н)це(р)ные за(м)ку нашого Кие(в)ского Хвалко Давыдовичъ з бра(т)иею своєю... Ивано(м) а Игнато(м) (Вільна, 1560 р. Привілей 102).

VII. Прізвища: Хвалькó (АДП 228; ВГ 23; ГБ 124; ГК 243).

VIII. Паралелі: пор. пол. прізвище Chwałko (Rymut 88); пор. сучасні пол. імена Chwalimir, Chwalislaw, Chwaloslaw (Rymut, Słownik imion 73).

Хвє(д) I. Походження: фонетичний варіант від Фе(д) (див.) < Федоръ (див.).

II. Приклади: Хвє(д) Кабанъ, 36 зв.; Хвє(д) Тымъчишинъ, 199 зв.; Хвє(д) Кравецъ, 201 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хвє(д) 3: Чрк 1, Клн 2.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ива(н) Хведакъ, 307; б) (в інших пам'ятках) Иван Хведюченко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 215); Иван Хведяй; Пилип Хведяенко; Мирон Хведенко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 46, 46, 83); Петро Хведяй (1756 р. АК 223); Хведишин Chwedyszyn, Хведячко Яцько Chwediaczko Jаско (Прикарп. Львівщина, 1785–1788 pp. ІФ 303); суч. народний варіант Хведь < Федір (Нестерчук 99).

V. Пам'ятки, словники: Chweda Senkowicz (Галицьке староство, 1564 р. ОКЗР I, 88); Хведь, дя, Хведькó, кá, м. Ум[еншительное] от Хведір (1909 р. Грінченко 562).

VIII. Паралелі: пор. білор. прізвище Хведасюк (Бірыла 166).

Хвєдина I. Походження: фонетичний варіант від Федина (див.), яке утворене від Фе(д) за допомогою суфікса **-ин-а**.

II–III. Хвєдина Мицулє(н)ко, 57 зв. (Чрк).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ва(н)да Хвєдинє(н)ко, 187 зв.; Дмитро Хвєдинє(н)ко, 394 зв.; б) (в інших пам'ятках) Илляш Хвєдина, Яким Хвєдиненко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 101).

V. Пам'ятки, словники: Chwedina Łohiniow (Калуш, 1564 р. ОКЗР I, 83); Хвєдина Коломиєць (1581 р. НР 43).

VIII. Паралелі: пор. рос. Хведún < церк. Федим (АС 344).

Хвє(д)ко I. Походження: фонетичний варіант від Фе(д)ко (див.) < Федоръ (див.).

II. Приклади: Хвє(д)ко Куриловичъ, 48; Хвє(д)ко Ма(т)новъски(й), 177;

Хве(д)ко Махновськи(й), 177; Хве(д)ко Сторожь, 205; Хве(д)ко Аньдриви(ч), 413 зв.; Хве(д)ко Грець, 445; Хве(д)ко Заець, 446 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хве(д)ко 6: Чг 2, Чрк 1, Кнв 1, Клн 1, Прл 1; Хве(д)ко 7: Чг 1, Кнв 1, Ум 1, Бр 2, Чрн 2.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Пилипъ Хве(д)че(н)ко, 7 зв.; Богда(н) Хве(д)че(н)ко, 34; Яковъ Хве(д)ченько, 206 зв.; Сава Хве(д)ковичъ, 322; Трохи(м) Хве(д)че(н)ко, 411; Иванъ Хве(д)ченько, 426; б) (в інших пам'ятках) слуги па(н) це(р)ные за(м)ку нашого Кие(в)ского Хвалко Давыдовичъ з бра(т)иею своею... а з да(д)ковичи своїми Богдано(м) Хомою а Василе(м) Хведьковичи (Вільна, 1560 р. Привілей 102); Jacz Chwedkowicz (Галицьке староство, 1564 р. ОКЗР I, 88); Tyszko Chwedkowicz (Острожчина, 1604 р. ОО 108); из Василем Хведченком (1697 р. ДГІМ 1029); Миско Хведченко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 126); Андрѣй Хведченко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 107); Андрушко Хведченко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 90; Хведчун Chwedczun (Прикарп. Львівщина, 1785–1788 рр. ІФ 303).

V. Пам'ятки, словники: хве(д)ко (1451 р. АЮЗР 8/IV, 17); хве(д)ко ба(й)ди(й) (Черкаси, 1552 р. Картотека); А в другомъ листѣ пише(ть) на жалобѣ ты(х) же боя(р) Хве(д)ка а Давыда Петрович(в); аби и(х) ѡ(т) земенина... Федора Ельца борони(л) (Вільна, 1560 р. Привілей 102); в Хведка вол здох (Луцьк, 1561 р. АЮЗР 8/VI, 102); Chwedko Chgomy (Снятинське староство, 1564 р. ОКЗР I, 3); Хведько Мозерянин (1581 р. НР 43); Хведько (Холмщина, 1864 р. Корнилович 115); Не волочися, як Хведькова корова (1864 р. Номис 485); Хведь, дя, Хведько́, ка́, м. Ум[еншительное] от Хведір (1909 р. Грінченко 562).

VII. Прізвища: Хведченя (ЗА: Кв м).

Хведорашко I. Походження: фонетичний варіант від Фєдорашко, яке утворене від Федоръ (див.) за допомогою суфікса **-аш-к-о**. У Реєстрі функціонувало також ім'я Федорашъ (див.).

II–III. Хведорашко Холо(д), 171 зв. (Бр).

Хведоре(ц) I. Походження: а) фонетичний варіант від Фєдорець (див.), яке утворене від Федоръ (див.) за допомогою суфікса **-ец**; б) утворене від Хведоръ (див.) за допомогою суфікса **-ец**.

II. Приклади: Хведоре(ц) Прокопе(н)ко, 315; Хведоре(ц) А(н)дрѣенько, 369.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хведоре(ц) 2: Кв 1, М 1.

V. Пам'ятки, словники: Chwedorecz Chizni (Снятинське староство, 1564 р. ОКЗР I, 15); Chwiedorec Koreczewicz (Острожчина, 1571 р. ОО 44).

Хведоръ I. Походження: фонетичний варіант від Федоръ (див.).

II. Приклади: Хведо(р) Гапоне(н)ко, 7 зв.; Хведоръ Хведоровичъ, 43 зв.; Хведоръ Паръхвиле(н)ко, 111 зв.; Хведо(р) Нехайко, 421.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хведоръ 21: Чрк 3, Кнв 1, Крс 2, Б 3, Клн 1, П 3, Прл 3, Н 1, Чрн 4; Хведо(р) 65: Чг 25, Чрк 3, Кнв 5, Крс 1, Ум 1, Клн 1, П 5, Прл 14, Н 4, Чрг 6; Хведоръ 7: Ум 2, М 2, Плт 3; Хведо(р) 118: Чг 10, Чрк 3, Кнв 34, Бр 1, Кв 45, М 2, Плт 6, Чрг 7.

IV. Прізвищеві назви: а (у Реєстрі) Дєни(с) Хведорови(ч), 1 зв.; Васи(л) Хведоре(н)ко, 7; Ула(с) Хведоре(н)ко, 28 зв.; Давы(д) Хведоровъ сы(н), 34; Хведоръ Хведоровичъ, 43 зв.; Хве(с)ко Хведоровичъ, 48 зв.; Ѡ(с)тапъ Хведорови(ч), 62; Ива(н) Хведоре(н)ко, 64 зв.; Ми(с)ко Хведоровичъ, 67; Тихно Хведоре(н)ко, 170; Миронъ Хведоръ, 394 зв.; пор. Семень Хви́дро, 195; б) (в інших пам'ятках) Roman Chwedogowicz (Снятинське староство, 1564 р. ОКЗР I, 41); Приточила(с) справа... Романа Хведоре(н)ка (Лохвиця, 1669 р. ЛРК 149); двори з(ъ) домами покупи(л)... у...Лукияна Хведорєнка, Дмитра Никонєнка (1710 р. ДДГ 263); Иван Хведорєнко писар, Пилип Хведорович (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 136, 198); Атаманъ Іванъ Хведорєнко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 95).

V. Пам'ятки, словники: Хведор (1487р. AS I, 85); Хведо(р) ходыка (1552 р. Картотека); Chwedor Sokailo (Снятин, 1564 р. ОКЗР I, 1); Хведо(р) Гуска (Острожчина, 1576 р. ОО 47); У Хведора ульєъ зо пчолою и з медомъ сто (Вінниця, 1603 р. АЮЗР 7/II, 387); Семє(н) Павлє(н)ко... ска(р)гу свою прекла-да(л) на Хведора Тру(х)нє(н)ка (Лохвиця, 1660 р. ЛРК 102); Хведор Солодушка (Алтинів, 1697 р. ДГІМ 1029); Хведор Чередникъ (Полт. полк, 1718 р. ДПП 128); Хведор Нечитайленко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 210); Хведоръ Попє(л)нюхъ бу(р)ми(с)тръ (Веприк, 1725 р. ДДГ 90); Хведор Ященко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 41); Хведор Петруша (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 63); суч. діал.: Хведор (ЗА: Драбівський район Чрк обл, 2013 р.); Хведор (Волин. Полісся, 2014 р. Нестерчук 189).

VIII. Паралелі: білор. Хведор Глебович (1567 р. Бірыла 164).

Хвє(н) І. Походження: фонетичний варіант від Фе(н) (див.).

II. Приклади: Хвєнь Сугачє(н)ко, 39; Хвєнь Ха(р)сїйчє(н)ко, 107; Хвєнь Коломыйчє(н)ко, 111 зв.; Хвєнь Ивошинєнъко, 125 зв.; Хвєнь Ѡнищєнъко, 192; Хвєнь Чо(р)ный, 330; Хвє(н) Өєдоре(н)ко, 417 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хвєнь 1: Чрк; Хвєнь 3: Б 1, Клн 1, П 1; Хвє(н) 1: Прл; Хвєнь 1: Крс; Хвєнь 1: Крс.

IV. Прізвищеві назви: а (у Реєстрі) Степа(н) Хвєнє(н)ко, 15 зв.; Пана(с) Хвєнє(н)ко, 45; Грыцько Хвєновъ хя(т), 339 зв.; Грицко Хвєнє(ч)ко, 394 зв.; б) (в інших пам'ятках) лѣс, от Федора Хвєненка купленній (1699 р. ДГІМ 982); Никон Хвєненко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 151); Павло Хвєнь, Федор Хвєненко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 30); Яковъ Хвєнєнко (Бахмач, 1738 р. ДДГ 115).

V. Пам'ятки, словники: иж тотъ Хвє(н)ъ (Лохвиця, 1654 р. ЛРК 24); Хвє(н) Процє(н)ко (Лохвиця, 1655 р. ЛРК 61).

VII. Прізвища: Хвєнь (ЮР 1119).

Хвє(н)ко І. Походження: фонетичний варіант від Фе(н)ко (див.).

II–III. Хвє(н)ко Барашє(н)ко, 114 зв. (Крс).

IV. Прізвищеві назви: б) (в інших пам'ятках) Семен Хвєнков зять (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 107).

V. Пам'ятки, словники: Хве(н)ко Смажъны(и) (Лохвиця, 1655 р. ЛРК 53); Хвенко Швайченко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 71).

Хвєнь див. **Хвє(н)**.

Хвєнь див. **Хвє(н)**.

Хвє(с) I. Походження: а) усічення від Хведос (Грінченко 562); б) Хвєсь < Федір (Сімович Суфікси 243); в) фонетичний варіант від Фе(с), утворений від імен із початковим **Фе-** за допомогою однофонежного суфікса **-с/-с'** або ж шляхом усічення від церк. Фес[песій], Фес[т] (ІТ 388).

II–III. Хвє(с) Рынъковы(й), 438 зв. (Н).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) **Ѡ**стапъ Хвє(с)є(н)ко, 6 зв.; Гаврило Хвєсє(н)ко, 7 зв.; Ива(н) Хвєсичъ, 132; Сергѣй Хвєсє(н)ко, 137; Богданъ Хвєсє(н)ко, 390 зв.; Миронъ Хвєсє(н)ко, 428; б) (в інших пам'ятках) Каленик Хвєсенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 73); Петро Хвєсунъ (Полт. полк, 1718 р. ДПП 111); Кирик Хвєсенко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 83); Иванъ Хвєсєнко (Бахмач, 1738 р. ДДГ 116); (жін.) Хвєсєнкивна бóкомъ позыраѣ (1826 р. Словарь Павл. 108).

V. Пам'ятки, словники: Хвєсь, ся, м. = Хведós/Хведóсь < Θεодосій (1909 р. Грінченко 562).

VII. Прізвища: Хвєсѣок (ЮР 1119).

Хвєсикъ I. Походження: фонетичний варіант від Фе(с)икъ (див.).

II–III. Хвєсикъ Потаповичъ, 32 (Чрк).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) **Ѡ**(с)тапъ Хвєсикъ, 62.

VII. Прізвища: Хвєсик (ЗА: Вл обл, Лв м).

Хвє(с)ко I. Походження: фонетичний варіант від Фе(с)ко (див.).

II. Приклади: Хвє(с)ко КѸ(р)ка, 5; Хвє(с)ко Кудря, 7 зв.; Хвє(с)ко Хведоровичъ, 48 зв.; Хвє(с)ко Го(р)кавы(й), 303 зв.; Хвє(с)ко Суботе(н)ко, 410 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хвє(с)ко 98: Чг 16, Чрк 12, Кнв 21, Крс 2, Б 1, Клн 4, П 10, Прл 20, Н 8, Чрн 4; Хвєско 9: Чрк 1, Б 1, Ум 4, П 2, Крп 1; Хвє(с)ко 39: Чг 11, Кнв 3, Кв 25; Хвєско 24: Ум 5, М 6, Плт 13, Чрн 6.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ми(с)ко Хвє(с)ковъ зять, 21; Бори(с) Хвє(с)ковичъ, 34; Дємянь Хвєсковичъ, 56; Тишко Хвє(с)чє(н)ко, 310; Иванъ Хвєщенъко, 444; б) (в інших пам'ятках) Яцко Хвєско (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 139); Ісакъ Хвєщенко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 30).

V. Пам'ятки, словники: Chwesko Denisenia (Острожчина, 1604 р. ОО 119); Хвє(с)ко Хаѣ(нъ)ко з Жабокъ (1665 р. ЛРК 125); Хвєско Пташник (1692 р. ДГК 51); (ор.) Хвєском Петренком (Гиравка, 1694 р. ДГІМ 1923); Матвій Захаревич Церюв, ремесла ковалского... двор свой власний... продал Хвєску Семеновичу, ремесла шевского (1693 р. ВКДГМ 916–917); Хвєско Шиянь (Полт. полк, 1718 р. ДПП 130); Хвєско Жаданенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 108); Хвєско Даниленко (1732 р. Присяга 83); Хвєско Чемерис (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 23); Фєськó, Хвєськó – Θεодосій (1882 р. Піскунов 271); Хвєсь, ся, м. = Хведós/Хведóсь < Θεодосій. Ум[еншительное] Хвєськó (1909 р. Грінченко 562).

Хви(л) І. Походження: а) фонетичний варіант від Фи(л) (див.); б) варіант від Пилип, розм. Филіп (ІТ 296), утворений шляхом усичення і фонетичної зміни **ф** на **хв**.

ІІ. Приклади: Хвиль Бу(р)дчожокъ, 13 зв.; Хви(л) Яременъко, 100 зв.; Хви(л) Кашъпурѣ(н)ко, 196; Хви(л) Грице(н)ко, 393 зв.; Хвиль Козле(ч)ко, 396 зв.

ІІІ. Варіанти, кількість носіїв: Хви(л) 3: Крс 1, Клн 1, Плт 1; Хвиль 1: Чг; Хвиль 1: Плт.

ІV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ю(с)ко Хвиле(н)ко, 136; Анъдрушко Хвиле(н)ко, 182; Ярема Хвиленъко, 394; Ма(р)тинъ Хвиле(н)ковъ зя(т), 399 зв; б) (в інших пам'ятках) Хвеско Хвиленко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 47); Карпъ Хвиль (Чернігів, 1732 р. Роспись 136); Лаврін Хвиленко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 22).

V. Пам'ятки, словники: Chwil Bohdusewicz (Острожчина, 1571 р. ОО 44); Хвил Федорович (1620 р. ВКОСВ 167); Хвиль Василенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 175).

VI. Сучасний словник: діал. Хвіль < Пилип (ЕСУМ IV, 369); Хвиль, Хвілько < Пилип (ІТ 296).

VII. Прізвища: Хвиль (АДП 228; ВГ 382; ГБ 124; ІТ 297; Кравченко 313); Хвільченко (ІТ 297).

VIII. Паралелі: пор. пол. прізвище Chwil (Rymut 90).

Хви(л)ко І. Походження: фонетичний варіант від Фи(л)ко (див.).

ІІ. Приклади: Хви(л)ко Сидоре(н)ко, 307; Хви(л)ко Байковичъ, 425 зв.

ІІІ. Варіанти, кількість носіїв: Хви(л)ко 2: Кв 1, Прл 1.

ІV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Дмитро Хви(л)ченъко, 126 зв.; Васко Хви(л)ченъко, 395 зв.

V. Пам'ятки, словники: вул. прізвисько Хвільчик (Шульська 167).

VI. Сучасний словник: діал. Хвілько, Хвілько (ЕСУМ IV, 369).

Хвило(н) І. Походження: фонетичний варіант від Фѣлонъ (див.).

ІІ. Приклади: Хвило(н) Чайченъко, 103; Хвилонъ Грибенъко, 142 зв.; Хвило(н) Науме(н)ко, 344 зв.; Хвилонъ Мучы(н)скы(й), 411 зв.; Хвило(н) Буръдунъ, 413 зв.; Хвило(н) Прокопе(н)ко, 421; Хвилонъ Ха(р)че(н)ко, 432; Хвилонъ Подусе(н)ко, 441.

ІІІ. Варіанти, кількість носіїв: Хвилонъ 5: Б 1, П 1, Прл 1, Н 1, Чрн 1; Хвило(н) 9: Кнв 2, Крс 1, Кв 1, П 1, Прл 3, Чрн 1.

ІV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Васи(л) Хвилоне(н)ко, 426; Микита Хвилоне(н)ко, 441; Пашъко Хвилоне(н)ко, 441; б) (в інших пам'ятках) Степанъ Хвилоненко (Полт. полк, 1718 р. ДПП 108); Стецко Хвилоненко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 111); Зѣновй Хвилоненко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 69).

V. Пам'ятки, словники: Хвилон Пасечник (1686 р. ДГК 40); Хвилон Лопанский (1698 р. ДГК 58); Хвилоновъ... сто золотих дати (1699 р. ДГМ 982); Хвилонъ Литвинъ (Полт. полк, 1718 р. ДПП 270); Хвилон Ткач (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 59); Хвилонъ Косянченко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись

105); Атаман Хвилон Безнощенко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 45); Хвилон, на, м. ? (1909 р. Грінченко 562).

Хвилу(н) І. Походження: фонетичний варіант від Хвило(н) (див.).

ІІ–ІІІ. Хвилу(н) Симоне(н)ко, 8 (Чг).

V. Пам'ятки, словники: Хвилунъ Ткачъ (Полт. полк, 1718 р. ДПП 107).

Хви(ц)ко І. Походження: усічено-суфіксальний дериват від імен із початковим **Хви-** (напр., Хви[лон]), утворений за допомогою однофонемного суфікса **-ц-** і суфікса **-к-о**.

ІІ–ІІІ. Хви(ц)ко Ле(с)ковичъ, 69 зв. (Кнв).

Хи(л) І. Походження: а) усічення від імені Хил[имонъ] (див.); б) фонетичний варіант від Фи(л) (див.); в) усічення від церк. [А]хильъ (ЛБ 184).

ІІ. Приклади: Хи(л) Хорошиловичъ, 110 зв.; Хи(л) Заборъникъ, 437.

ІІІ. Варіанти, кількість носіїв: Хи(л) 2: Крс 1, Н 1.

ІV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Оєдоръ Хиленько, 194; Дахно Хилецки(й), 392 зв.; Ма(р)ко Хилевичъ, 442 зв.; б) (в інших пам'ятках) Грицко Хиленко (Полт. полк, 1718 р. ДПП 150); Алексей Хилай (Гадацький полк), Кирило Хиль (Лубен. полк) (1784 р. Им. сп. 21, 70); Хил Chil, Хилик Chilik, Хилів Chilow (Прикарп. Львівщина, 1819–1820 рр. ІФ 303).

VI. Сучасний словник: діал. Хіль (ЕСУМ IV, 369).

VII. Прізвища: Хіла (ЮР 1120); Хилáй (ВГ 64; ГК 243; ІТ 388; ЮР 1121); Хилéвич (ІТ 388); Хилéвський (ЮР 1121); Хилéнко (ВГ 204; ІТ 388; ЮР 1121); Хиленко (Кравченко 313); Хилик (СПЖЛ 290); Хилúха (ІТ 388); Хиль (ВГ 47; ГК 243; ІТ 388; Кравченко 313; ЮР 1121); Хилю́к (СП 370); Хилюк (Кравченко 313; СПЖЛ 290); Хі́ля (СП 370; ЮР 1121); Хі́ляк (ВГ 387); Хиля́к (ІТ 388); Хіль (СПЖЛ 290); Хилю́к (ВГ 108).

VIII. Паралелі: пол. прізвища Chyl, Chyl (Rymut 90).

Хилимонь І. Походження: фонетичний варіант від Филимон (ІТ 388).

ІІ. Приклади: Хилимо(н) Поли(с)че(н)ко, 83; Хилимонъ Тѣзько, 344.

ІІІ. Варіанти, кількість носіїв: Хилимонъ 1: П; Хилимо(н) 1: Кнв.

ІV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ва(с)ко Хилимоне(н)ко, 2 зв.; Иванъ Хилимоненько, 56; Ва(с)ко Хилимоне(н)ко, 57; Онопри(й) Хилимоновичъ, 78 зв.; Тара(с) Хилимоненько, 125 зв.; Ко(н)дра(т) Хилимо(н), 304 зв.; Иванъ Хилимоне(н)ко, 357 зв.; б) (в інших пам'ятках) Прокопъ Хилимонови(ч) (1576 р. ОО 63); (род.) Петра Хилимоновича (Житомир, 1590 р. Акти ЖГУ 57).

V. Пам'ятки, словники: Хилимо(н) Слеса(р) (Острожчина, 1576 р. ОО 50).

VII. Прізвища: Хілімóнчик (ВГ 336).

VIII. Паралелі: білор. Хилимон Масевич (1528 р. Бірыла 167).

Хи(л)ко І. Походження: утворене від Хи(л) (див.) за допомогою суфікса **-к-о**.

ІІ. Приклади: Хи(л)ко Си(д)че(н)ко, 24 зв.; Хилько А(н)тоновичъ, 74; Хилько Ма(р)че(н)ко, 93; Хи(л)ко Лехне(н)ко, 98 зв.; Хи(л)ко О́ле(р)не(н)ко, 117 зв.; Хи(л)ко Сини(й), 307; Хи(л)ко Василе(н)ко, 314; Хилко Легличенько, 320 зв.; Хи(л)ко Игнате(н)ко, 321 зв.; Хи(л)ко Ти(м)ченъко, 329 зв.; Хи(л)ко Сасимовичъ, 441 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хи(л)ко 40: Чг 1, Чрк 5, Кнв 1, Крс 4, Кв 5, П 3, М 2, Плт 6, Прл 6, Н 2, Чрг 5; Хилко 2: Чрк 1, П 1; Хилько 2: Кнв.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ле(с)ко Хи(л)че(н)ко, 1; Ънаш҃ько Хи(л)че(н)ко, 14 зв.; Ълексй Хи(л)че(н)ко, 59; Ула(с) Хи(л)ковичь, 318 зв.; Ъстапъ Хи(л)ченъко, 375; Павло Хи(л)ко(в) зя(т), 402 зв.; б) (в інших пам'ятках) Иван Хилченко (Ніжин. полк, 1654 р. Прис. кн. 203); Яцко Хильченко (Харків, 1660 р. ХП 139); двор за греблею, ... у Опанаса Хилкевича куплений (Батурин, 1704 р. ДГІМ 99); Микола Хилченко; Іванъ Хилко (Полт. полк, 1718 р. ДПП 95, 265); Роман Хилченко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 46); Демянъ Хилченко, Евстафѣй Хилко (Черніг. полк, 1732 р. Роспись 95, 107); Лукян Хилченко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 79); Овсей Хилченко (Лубен. полк), Иван Хилко (Переяслав. полк) (1784 р. Им. сп. 55, 149); Хильченко (прізвище) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит II, 34).

V. Пам'ятки, словники: Мещане монастырские: Василь, Хилько, Децко (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/І, 116); указали єму на па(н)у Гулевичу в Борисковичо(х) службу, люде(и) Я(р)мола и Хи(л)ка зъ и(х) пови(н)ностями (Луцьк, 1561 р. ЛЗК 497); Chylko (одночл. іменув.) (Барське староство, 1565 р. АЮЗР 7/ІІ, 154); Chilko Maszczenia (Острожчина, 1604 р. ОО 106); Хилько Дудар (1620 р. ВКОСВ 145); Хилко Борисовъ (Прилуччина, 1666 р. МПК 16); Хилко́, ка, м. ? (1909 р. Грінченко 562).

VI. Сучасний словник: розм. Хилько́ від оф. Филимон (ІТ 388); діал. Хілко́ від оф. Пили́п (ЕСУМ IV, 369).

VII. Прізвища: Хильке́вич (ВГ 116; ГК 243); Хилько́ (ІТ 388; СП 370); Хилько, Хильков (СПЖЛ 290); Хилько́вєць (ІТ 388; ЮР 1121); Хільченко (ВГ 153; ІТ 388; ЮР 1121); Хильченко (СПЖЛ 290); Хільчик (ЮР 1121); Хильчу́к (ВГ 227; ІТ 388; ЮР 1121); Хильчук (СПЖЛ 290); Хілко́ (АДП 228; ВГ 68; Стехна 87); Хільченко (ВГ 209).

VIII. Паралелі: білор. прізвища Хілко́, Хілкє́віч, Хілко́віч (Бірыла 167).

Хилонь I. Походження: фонетичний варіант від Фѣлонь (див.).

II–III. Хилонь Сєми(л)гарєнько, 111 (Крс).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Матѣй Хилонє(н)ко, 426.

Хо(д)ко I. Походження: а) усічено-суфіксальний дериват від Ход[оръ] (див.) < Федор (ЕСУМ VI, 83; ССМ 510), утворений за допомогою суфікса **-к-о**; б) усічено-суфіксальний дериват від [Ме]фод[ій], утворений за допомогою суфікса **-к-о**; пор. Ходь, Ходя, Ходьо < Мифодь < Мефодій (Нестерчук 83, 86, 87).

II–III. Хо(д)ко Лобу(с)че(н)ко, 71 (Кнв).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Євьсѣй Хо(д)ченъко, 38 зв.; Ле(с)ко Хо(д)че(н)ко, 73 зв.; Ми(с)ко Хо(д)че(н)ко, 73 зв.; Лаза(р) Хо(д)ковичь, 301 зв.; Конѣдра(т) Хо(д)че(н)ко, 358; б) (в інших пам'ятках) Васко Ходковичь (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/І, 113); Федо(р) Ходъченя (Острожчина, 1576 р. ОО 48); пор.: за старшини Братства... Андрѣя Бѣгуна,...Василя Ходюки (1765 р. МШ 146).

V. Пам'ятки, словники: а се бояре: Петръ Мошенка, Ходко Лоевичъ (1351 р. Акты ЗР 20); панъ ходько быбельский (Перемишль, 1359 р. ССМ 510); ходко лоеви(ч) (Львів, 1370 р. ССМ 510); панъ Ходко и братъ его, Лева (1421 р. Однороженко 15); (род.) Ходка Костича (Сучава, 1492 р. ССМ 510); хо(д)ко неколо(д)ко (Черкаси, 1552 р. Картотека); Ходько, *т.* Theodor (1886 р. Жел. 1042).

VI. Сучасний словник: розм. Ходко́ від оф. Федір (ІТ 376).

VII. Прізвища: Ходко́ (ЮР 1127); Ходько́ (АДП 229; ВГ 391).

VIII. Паралелі: білор. Ходко Кобятин (1528 р.), Ходько Стефанович (1634 р.) (Бірыла 165); пол. прізвище Chodko (Rymut 79), Chodkiewicz (1754 р. AntrP I, 271–272).

Ходорь I. Походження: народний варіант від Хведор (Корнилович 116; ІТ 376).

II–III. Ходорь Ра(д)ченько, 443 (Чрн).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ѡлексѣй Ходоровычъ, 57; Макси(м) Ходоре(н)ко, 96; Иванъ Ходораченько, 125 зв.; Иванъ Ходоръ, 130 зв.; Ларько Ходоренько, 130 зв.; б) (в інших пам'ятках) Семенко Ходоровичъ (Вінниця, 1552 р. АЮЗР 7/І, 607); пїни Ласковая, посла(в)ши по(д)да(н)ны(х) свои(х)... Па(р)хома Артюховича, Дми(т)ра Ходоровича а Ходора, ... тивона моего Ивана То(л)стого... збити... казала (Луцьк, 1561 р. ЛЗК 482); Zakim Chodor (1571 р.), Микита Ходо(р)чичъ (1576 р.) (Острожчина; ОО 43, 55); Роман Ходор (Лубен. полк, 1784 р. Им. сп. 86).

V. Пам'ятки, словники: Се книги коупиль костантъинъ маноило соб(ѣ) на спѣшніе и и родоу и племеню. ... брата и моушата... ивна. ... ходора фи(ли) па (1283 р. СС 163); А выѣздиль ту землю Ходоръ Чеолчичъ (1351 р. Акты ЗР 20); Ходоръ землю держить Жеровлещину (Київщина, 1471 р. АЮЗР 7/ІІ, 7); Ходор (Краків, 1507 р. Акты ЮЗР ІІ, 117); Ходоръ Крывопустъ (Чернобиль, 1552 р. АЮЗР 7/І, 591); Ходоръ Атаманъ (Канів, 1552 р. АЮЗР 7/І, 105); Ходоръ Винникъ (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/І, 114); пїни Ласковая, посла(в)ши... Па(р)хома Артюховича, Дми(т)ра Ходоровича а Ходора, ... тивона моего Ивана То(л)стого... збити... казала (Луцьк, 1561 р. ЛЗК 482); Ходор, *т.* Theodor (1886 р. Жел. 1043).

VI. Сучасний словник: розм. Ходор від оф. Федір (ІТ 376).

VII. Прізвища: Ходор (ВГ 256).

VIII. Паралелі: білор. Ходор Костюневич (1528 р. Бірыла 164), пол. прізвище Chodor (1528 р. AntrP I, 307).

Хома I. Походження: фонетичний варіант від Фома (див.).

II. Приклади: Хома Петриченько, 102; Хома Куць, 115 зв.; Хома Иляшенько, 125; Хома Борысе(н)ко, 319; Хома Мирьгоро(д)ски(й), 392; Хома Боховъ, 442 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хома: Чг 17, Чрк 15, Кнв 14, Крс 10, Б 13, Ум 10, Бр 4, Клн 7, Кв 6, П 18, Крп 15, М 12, Плт 10, Прл 11, Н 4, Чрн 8.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Го(р)де(й) Хомене(ц), 34; Са(с)ко Хомене(н)ко, 62; Климъ Хомишы(н) зя(т), 73; Каленикъ Хоменько, 101; Пана(с) Хоменько, 126; Сте(ц)ко Хомичъ, 154; Курица Хоменько, 154 зв.; Воло(д)ко Хомиче(н)

ко, 302 зв.; Ива(н) Хомуля, 304; б) (в інших пам'ятках) Choma (1548 р. Мутнік 27); Семень Хоминь (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/II, 115); чолове(к) пана Кивере(ц) кого Симо(н) Хоми(ч) (Луцьк, 1560 р. ЛЗК 150); (род.) Богдана Хомичича (Луцьк, 1561 р. ЛЗК 389); в Гацка Хомича (1561 р. АЮЗР 8/VI, 102); Аврамь Хо(м)ичъ... мель... ножо(в) сви(д)ни(ц)ки(х)... за ко(п) й (Берестя, 1583 р. Картотека); Nasar Chomin (Острожчина, 1604 р. ОО 156); В которо(м) стреля(н)ю в дому мене, Хоми Щение(в)ского, сна моего... Сака Хомича Щение(в)ского, с по(л)гаку... про(с)трелили (Житомир, 1605 р. ДМВН 32); Дорош Хомович (1620 р. ВКОСВ 145); Оєдо(р) Хоє(н)ко (Поділ. полк, 1659 р. Крикун 84); (ор.) Ма(р)тино(м) Хоє(н)ко(м) (Лохвиця, 1670 р. ЛРК 150); Яким Хомин (1695 р. ДГК 54); Панас Хоменко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 163); Михайло Хоменко (Чернігів. полк, 1732 р. Роспись 134); Тимошъ Хоменко (Бахмач, 1738 р. ДДГ 115); Опанась Хомичъ (Стародуб, 1746 р. ДДГ 273); Кузма Хомала (1756 р. АК 156); у складі родової назви: борчане мужи Бороцький на імє... Андрѣевичи... Григорієвичи... Хомичи... чотири брати Пашковичи (1637 р. МШ 92); Мыхайло Хоменко (Гадяцький полк, 1784 р. Им. сп. 6); Хом'юк Chomiuk, Хома Андрух Choma Andruch, Хомик Chomik, Хомикович Chomikowich, Хомин Chomin, Хоминчин Chominczyn, Хомишин Chomiszyn (1785-1788 pp.), Хом'як Chomiak, Хомицький Chomyski, Хомич Chomysz, Хомів Chomiw, Хомчин Chomczyn (1819-1820 pp.) (Прикарп. Львівщина; ІФ 304); Хоменко, Хоменок, Хомич (прізвища) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит II, 34).

V. Пам'ятки, словники: Choma Rutenus sartor (Львів, 1522 р. ЛР 154); жѣкъ хома (Луцьк, 1552 р. Картотека); наши слуги па(н)це(р)ные за(м)ку нашего Кие(в)ского Хвалко Давыдовичъ з бра(т)иею своею... а з да(д)ковичи своими Богдано(м) Хоמוю а Василе(м) Хведьковичи (Вільна, 1560 р. Привілей 102); служе(б)ника... Хому... до везе(н)я... осадити каза(л) (Луцьк, 1561 р. ЛЗК 296); Choma Kunczewicz (Галицьке староство, 1564 р. ОКЗР I, 68); Хома Глушанин (1581 р. НР 42); А подданных князя Александра Кошерского Скрыголовских сугранников на имя: Хому Яцковича, Ивана Семеновича (Галичани, 1584 р. АЮЗР 8/VI, 13); Хома Пивова(р) (Острожчина, 1603 р. ОО 96); В которо(м) стреля(н)ю в дому мене, Хоми Щение(в)ского, сна моего... с по(л)гаку... про(с)трелили (Житомир, 1605 р. ДМВН 32); Хома Каленик (1620 р. ВКОСВ 307); Хома Матфѣ(н)ко (Лохвиця, 1659 р. ЛРК 101); Хома Гончар (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 70); Хома Тях (Полт. полк, 1718 р. ДПП 108); Хома Біличенко (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 70); Хома Устичъ (Бахмач, 1738 р. ДДГ 116); Хома Бутко (1753 р. Пивовар 219); Хома Луцик (Прилуцький полк, 1784 р. Им. сп. 104); Хома (Холмщина, 1864 р. Корнилович 115); Хома, Хомусь – Оома, Оомушка (1882 р. Піскунов 277); Хомá, мѹ, м. Оома (1909 р. Грінченко 562).

VII. Прізвища: Хóма (ЮР 1128); Хомá (АДП 229; ВГ 129; ГК 245; СП 371; ЮР 1128); Хомáйко (ВГ 5; ГК 245); Хомандіюк (СП 372); Хомане́ць (СП 372; ЮР 1128); Хоманчу́к (ЮР 1128); Хомáнь (Грабець 7); Хомáха (ВГ 129;

ГК 245); Хома́цький (СП 372; ЮР 1128); Хомащук (СП 372); Хомейко, Хоменець (ВГ 350); Хóменко (ГК 245); Хомéнко (АДП 229; ВГ 8; ГБ 125; ГК 245; СП 372; Стехна 87; ЮР 1128); Хоменко (Кравченко 313; СПЖЛ 293); Хоменчук (СПЖЛ 293); Хоменчук (ВГ 73; ГК 245); Хоменюк (ЗА: Хрс м); Хоме́цький, Хомі́га (СП 372); Хóмик (ВГ 153; ГК 245; СП 372; ЮР 1128), Хомі́к (ВГ 74; ГК 245); Хо́мик (ЗА: Хрс м; Шеремета 205); Хомі́ко (СП 372); Хóмин (АДП 125; ЮР 1128); Хомі́н (АДП 228; СП 372); Хомин (СПЖЛ 294); Хоминéць (СП 372; ЮР 1128); Хоминець, Хоминич (СПЖЛ 294); Хомі́нич (СП 372); Хомі́нський, Хоминчу́к (ЮР 1128); Хомі́цький (СП 372; ЮР 1129); Хоми́цький (ЗА: Хрс м; СПЖЛ 294); Хóмич (ГБ 125; ГК 245; СП 372; Стехна 87; ЮР 1129); Хомі́ч (АДП 229; ВГ 22; ГБ 125; ГК 245; СП 372); Хомич (ЗА: Вн обл, м. Ніжин, Хрс м; Кравченко 313; СПЖЛ 294), Хомиченко (СПЖЛ 294); Хомичу́к (ВГ 239; СП 372); Хомишак, Хомишин (СПЖЛ 294); Хомі́шин (ЮР 1129); Хоми́шінець (СП 372); Хоми́щак, Хóмів, Хóмка, Хóмко (ЮР 1129); Хомко́ (СП 372); Хомко (ЗА: Хрс м); Хомко́вич (СП 372); Хомо́вич (ЮР 1129); Хомула (Кравченко 313); Хóмус (СП 372); Хомуся́к (ЮР 1129); Хому́ха (ВГ 73; ГК 245); Хомці́й, Хомча́к (ЮР 1129); Хóмченко (ВГ 213; ЮР 1129); Хомче́нко (ЮР 1129); Хомчик (ЗА: Хрс м; СПЖЛ 294); Хомчу́к (СП 372; ЮР 1128); Хомчук (СПЖЛ 294); Хом'ю́к (СП 372; ЮР 1130); Хóм'як (ВГ 348); Хом'я́к (ВГ 123; ГК 245; СП 372; ЮР 1130); Хо́мяк (Кравченко 313); Хом'я́к (ЗА: Хрс м; Кравченко 313; СПЖЛ 294).

VIII. Паралелі: білор. Хома Семенович (1528 р. Бірыла 169).

Хомица І. Походження: усічено-суфіксальний дериват, утворений від Хом[а] (див.), за допомогою суфікса **-иц-а**. У деяких писемних пам'ятках цей народний варіант міг уживатися паралельно з іменем Хома для ідентифікації однієї і тієї ж особи, пор. а ранієу Dubickoy czołowik Chomysia (Вінниця, 1530 р. АЮЗР 7/II, 16) – ранєу Dubysckou czołowik Choma Themoftejewycz (Там же, 17).

II–III. Хомица Володо(в)ски(й), 188 зв. (Бр).

IV. Прізвиськові назви: б) (в інших пам'ятках) Яцко Хомица (Луцьк, 1572 р. АЮЗР 7/I, 240).

V. Пам'ятки, словники: а ранієу Dubickoy czołowik Chomysia (Вінниця, 1530 р. АЮЗР 7/II, 16); Хомица Сев'ярукъ (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/I, 115); Хомица Грицини(ч) (Луцьк, 1561 р. ЛЗК 293); Хомица огородникъ (Деречин, 1582 р. АЮЗР 6/I, 113); Chomica (1604 р. ОО 167); суч. інд. і род. вул. прізвисько: Хо́ми́ца (ЗА: ІФ обл, наддністрянські говірки).

Хомка І. Походження: усічено-суфіксальний дериват від Хом[а] (див.), утворений за допомогою суфікса **-к-а**.

II. Приклади: Хо(м)ка Никоне(н)ко, 68; Хом'я́ка Павле(н)ко, 71; Хо(м)ка Кова(л), 143; Хомка Иване(н)ко, 152; Хо(м)ка Ло(й)че(н)ко, 304 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Хомка 1: Ум; Хо(м)ка 3: Кнв 1, Б 1, Кв 1; Хом'я́ка 1: Кнв.

VI. Сучасний словник: розм. Хóмка від оф. Хома (ІТ 400).

VII. Прізвища: Хомкин (Кравченко 313); Хомчак (ВГ 8; ГК 245); Хомченко (СПЖЛ 294); Хомчук (ЗА: Вн обл; СПЖЛ 294; Шеремета 208).

VIII. Паралелі: білор. Хомка Бондар (1746 р. Бірыла 170).

Хо(р)ко I. Походження: а) усічено-суфіксальний дериват від церк. [А]хоръ (ЛБ 185), утворений за допомогою суфікса **-к-о**; б) фонетичний варіант від Ха(р)ко (див.).

II–III. Хо(р)ко Миновичъ, 34 зв. (Чрк).

IV. Прізвищеві назви: б) (в інших пам'ятках) пор. Василь Хор(уха) (Миргород. полк, 1732 р. Присяга 59).

VII. Прізвища: пор. Хоренко, Хоречко (Кравченко 313).

Хо(ц)ко I. Походження: усічено-суфіксальний дериват, утворений від імен із початковим **Хо-**: напр., Хо[ма] + однофонемний суфікс **-ц** (пор. Хоц Михня (1620 р. ВКОСВ 320)) + суфікс **-к-о** → Хоцко.

II–III. Хо(ц)ко Мозырани(н), 62 (Кнв).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) пор. Иванъ Хоичъ, 322 зв.; б) (в інших пам'ятках) Хоцько (прізвище) (Сосницький повіт, 1858 р. СКР ч. I, зошит 29).

V. Пам'ятки, словники: Хоцко (одночл. іменув.) (Черкаси, 1552 р. АЮЗР 7/І, 87); Хоцько Рубеньковичъ (Остер, 1552 р. АЮЗР 7/І, 596); отц его Купрѣй Тупик, ... кгрунт свій власний... продал Ивану, Михалю и Гришку Ісаченком Діогтяронком, еще дѣдум тепер тоей отчины ужывающих Ивана и Хоцка Діогтяронков, за сумму певную (1693 р. ВКДГМ 954).

VIII. Паралелі: пор. пол. прізвище Choćko (Rymut 82).

Хо(ч)ко I. Походження: усічено-суфіксальний дериват, утворений від імен із початковим **Хо-**: напр., Хо[ма] + однофонемний суфікс **-ч** (пор. прізвище Хоч (СП 373)) + суфікс **-к-о** → Хочко.

II–III. Хо(ч)ко Демидовъ, 353 (Крп).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Ѡпана(с) Хо(ч)че(н)ко, 209; А(н)дре(й) Хотьчычъ, 307 зв.; Богданъ Хо(ч)ченько, 326 зв.

VIII. Паралелі: пор. пол. прізвище Chocz (Rymut 82).

Хроль I. Походження: фонетичний варіант від Фроль (див.), який є розм. варіантом від церк. Флор (ІТ 396).

II–III. Хроль Ко(с)те(н)ко, 64 зв. (Кнв).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Петро Хроловичъ, 40; лиза(р) Хролови(ч), 302 зв.; Данило Хролицький, 318; Ѡедоръ Хроль, 336 зв.; Ѡлешко Хроленько, 394 зв.; Анѣдрушько Хроленько, 416 зв.; б) (в інших пам'ятках) (род.) Кузми Хроленка (Гиравка, 1694 р. ДГІМ 1025); Григорий Иванов сын Хроль, ... Дмитрий Григориев сын Хроль (прізвищева назва батька) (1782 р. РСВО 14–15).

V. Пам'ятки, словники: Хроль Гирипъ (Черкаси, 1552 р. АЮЗР 7/І, 87); Хроль Малышенокъ (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/І, 114); Хрол з Черкас (1581 р. НР 43).

VII. Прізвища: Хроленко (ВГ 20); Хроленко (Кравченко 314); Хролик (ГК 246).

VIII. Паралелі: білор. Хрол Вошанин (1577 р. Бірыла 169).

Хроля І. Походження: утворене від Хроль (див.) за допомогою суфікса-флексії -'а.

II–III. Хроля Волошинь, 181 зв. (Бр).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Петро Хроловичь, 40; єдорь Хроль, 336 зв.; **О**лешко Хроленько, 394 зв.; Аньдрушъко Хроленько, 416 зв.; б) (в інших пам'ятках) (род.) Кузми Хроленка (Гиравка, 1694 р. ДГІМ 1025).

VII. Прізвища: Хроленко (СПЖЛ 297).

Хру(л) І. Походження: фонетичний варіант від Фроль (див.), який є розм. варіантом від церк. Флор (ІТ 396).

II–III. Хру(л) **О**(х)риме(н)ко, 21(Чг).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Миха(й)ло Хруле(н)ко, 2 зв.; Гаврило Хруль, 128 зв.; Якимъ Хруленько, 375 зв.; Семень Хруленько, 443; б) (в інших пам'ятках) Лучка Хруленко (Чернігівщина, 1666 р. МПК 29); Никифор Хруль; Кирик Хруленко; Игнат Хрулюв зять (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 94, 174, 203).

V. Пам'ятки, словники: Радко, Миня(й)ловъ зя(т), ... Хрул, ... ѿбыватеѣ ло(х)вицькиє (1662 р. ЛРК 117).

VII. Прізвища: Хруленко (ЮР 1135); Хруленко (Кравченко 314); Хруль (ВГ 158; СП 374; СПЖЛ 297).

Хумька І. Походження: фонетичний варіант від Хомка (див.).

II–III. Хумька Кулажъко, 115 зв. (Крс).

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) б) (в інших пам'ятках) Лукянь Хумченко (1732 р. Роспись 103).

V. Пам'ятки, словники: а при мнѣ будучи(х) товари(ст)въ – Ху(м)ки Стасе(н)ка, И(л)ляша Чи(ж)ме(н)ька (1653 р. ЛРК 21); пор. жін. вул. прізвисько Хумова (< чол. Хума) (Шульська 182).

Ху(р)са І. Походження: утворене від Ху(р)сь (див.) за допомогою суфікса-флексії -а.

II. Приклади: Ху(р)са Тимоше(н)ко, 30; Хурьса Хвале(н)ко, 141; Ху(р)са Є(р)дане(н)ко, 376 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Ху(р)са 2: Чг 1, М 1; Хурьса 1: Б.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Романъ Хурьсенъко, 47; Дацько Ху(р)се(н)ко, 129 зв.; Стецько Хурьсе(н)ко, 130; Ко(н)дра(т) Ху(р)се(н)ко, 190 зв.; Семень Ху(р)сенъко, 205 зв.; Аньдрѣй Ху(р)сенъко, 334 зв.; Па(р)хомъ Ху(р)се(н)ко, 344; Богданъ Ху(р)се(н)ко, 348; Иванъ Хурсе(н)ко, 384; Аньдрушко Ху(р)сенъко 389 зв.; б) (в інших пам'ятках) ска(р)гу свою на Лукіана Ху(р)сина... пре(к)лада(л) (1656 р. ЛРК 73); (род.) Івана Ху(р)сенъка (1661 р. ЛРК 114); Степка Хурса (1666 р. ПКР 420); Феско Хурсенко (Дейманівка, коло Пирятина, 1666 р. МПК 49); Семен Хурса, Гордій Хурсенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 212, 216); Гавріиль Хурса (Чернігів, 1732 р. Роспись 9); Омелко Хурса, Корній Хурсенко (1732 р. Присяга 39, 83); Игнат Хурса (Келебердянська сотня, 1752 р. Пивовар 20-36).

IV. Прізвищеві назви: б) (в інших пам'ятках) Хурса Гарбузенко (Миргород. полк, 1718 р. ПрисМП 45).

VII. Прізвища: Хурса, Хурса́ (ЮР 1136).

Ху(р)сь I. Походження: фонетичний варіант від Фу(р)сь (див.) < церк. імені Өүрсь (ЛБ 210).

II. Приклади: Хурьсь Івановичь, 104; Хурьсь Даниле(н)ко, 104; Хурьсь Луцяненько, 357 зв.; Ху(р)сь Ку(з)ме(н)ко, 379; Хурьсь Павь, 422; Хурьсь Пустово(й)те(н)ко, 424 зв.

III. Варіанти, кількість носіїв: Ху(р)сь 3: Кнв 2, М 1; Хурьсь 8: Крс 2, П 3, Крп 1, Прл 2.

IV. Прізвищеві назви: а) (у Реєстрі) Романь Хурьсенько, 47; Аньдрѣй Ху(р)се(н)ко, 128; Дацько Ху(р)се(н)ко, 129 зв.; Стецько Хурьсе(н)ко, 130; Ко(н)дра(т) Ху(р)се(н)ко, 190 зв.; Семень Ху(р)сенько, 205 зв.; Гри(ц)ко Ху(р)се(н)ко, 307 зв.; Па(р)хомь Ху(р)се(н)ко, 344; Богдань Ху(р)се(н)ко, 348; Івань Хурсе(н)ко, 384; Аньдрушко Ху(р)сенько 389 зв.; б) (в інших пам'ятках) (род.) Івана Ху(р)сенька (1661 р. ЛРК 114); Феско Хурсенко (Дейманівка, біля Пирятина, 1666 р. МПК 49); Корній Хурсенко (1732 р. Присяга 83).

V. Пам'ятки, словники: Хурсь Микулипъ (Київ, 1552 р. АЮЗР 7/І, 113); Шрубенко Хурсь (Вінниця, 1552 р. АЮЗР 7/І, 605); Wataman Hurs (Острожчина, 1571 р. ОО 44).

ДРУКОВАНІ ДЖЕРЕЛА

АДП – Горпинич В., Корнієнко І., *Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України*, Дніпропетровськ–Миколаїв 2006.

АК – *Реєстр Війська Запорозького Низового 1756 року* [в:] *Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів 1734–1775*, т. 5, Київ 2008.

Акти ЖГУ – *Акти Житомирського гродського уряду: 1590 р., 1635 р.*, підгот. до вид. В. Мойсієнко, Житомир 2004.

Акты ЗР – *Акты, относящиеся къ истории Западной Россіи, собранные и изданные Археографическою Комиссією*, т. I (1340–1506), Санкт-Петербург 1846.

Акты ЮЗР – *Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографическою комиссией*, Санкт-Петербург 1863–1892, т. 1–15.

АС – Суперанская А., *Словарь народных форм русских имен*, Москва 2010.

АЮЗР – *Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов*, ч. 1–8, Киев 1859–1914.

Бірыла – Бірыла М., *Беларуская антрапанімія: Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны на бацьку, прозвішчы*, Мінск 1966.

ВГ – Горпинич В., *Прізвища степової України: словник*, Дніпропетровськ 2000.

ВІЛ – Скрипник Л., Дзятківська Н., *Власні імена людей. Словник-довідник*, Київ 2005.

ВКДГМ – *Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи в документах*, упоряд.

С. Павленко, Київ 2009.

- ВКОСВ – *Володіння князів Острозьких на Східній Волині (за інвентарем 1620 року)*, переклад, упоряд. І. Ворончук, Київ–Старокосянтинів 2001.
- ГБ – Горпинич В., Бабій Ю., *Прізвища Середньої Наддніпряниці (Словник)*, Дніпропетровськ 2004.
- ГК – Горпинич В., Корнієнко І., *Прізвища Дніпровського Припоріжжя (словник)*, Дніпропетровськ 2003.
- Грабець – Грабець В., *Наввознавчі матеріали з Галичини (Нове село, Любачівщина)*, Вінніпег 1964.
- Грінченко – *Словарь української мови*, збір. ред. журн. „Киевская старина”, упоряд. з додатком власного матеріалу Б. Грінченко, т. 4, Київ 1909.
- ДГІМ – *Доба гетьмана Івана Мазепи в документах*, упоряд. С. Павленко, Київ 2007.
- ДГК – *Древности города Купянска. 1675–1699: документы по основанию, истории и первым годам существования города*, Харьков 2011.
- ДДГ – *Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: збірник документів*, упоряд. В. Горобець, Київ 1993.
- ДМВН – *Ділова мова Волині і Наддніпряниці XVII ст. (Зб. актових документів)*, підгот. до вид. В. Німчук, В. Русанівський, К. Симонова та ін., Київ 1981.
- ДПП – *Джерела з історії Полтавського полку, Компут 1718 р.*, упоряд. В. Мокляка, Полтава 2007.
- ЕСУМ – *Етимологічний словник української мови*, за ред. О. Мельничука, т. 1–6, Київ 1982–2012.
- ЄЄ – *Євсевієве Євангеліє 1283 року*, відп. ред. В. Німчук, Київ 2001.
- Жел. – Желехівський Є., Недільський С., *Малорусько-німецький словар*, т. 2, Львів 1886.
- Им. сп. – *Именные списки казаков украинских полков, проходящих войсковую службу в 1784–1785 гг.*, Харьков 2012.
- ІТ – Трійняк І., *Словник українських імен*, Київ 2005.
- ІФ – Фаріон І., *Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття: з етимологічним словником*, Львів 2001.
- Корнилович – Корнилович М., *Огляд народних родових прізвищ на Холмищині й Подляшші [в:] „Етнографічний вісник”*, кн. 2, Київ 1926, с. 113–123.
- Крикун – Крикун М., *Між війною і радою. Козацтво Правобережної України в другій половині XVII – на початку XVIII століття*, Київ 2006, с. 67–97.
- ЛБ – *Лексикон словенороський Памва Беринди*, підгот. тексту і вступна стаття В. Німчука, Київ 1961.
- ЛЗК – *Луцька замкова книга 1560–1561 рр.*, підгот. до вид. В. Мойсієнко, В. Поліщук, Луцьк 2013.
- ЛІМ – *Листи Івана Мазепи*, упоряд. В. Станіславський, т. 2, Київ 2010.
- ЛР – Крип’якевич І., *Львівська Русь в першій половині XVI ст., дослідження і матеріали*, упор. М. Капраль, Львів 1994.
- ЛРК – *Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст.: збірник актових документів*, підгот. до видання О. Маштабей, В. Самійленко, Б. Шарпило, Київ 1986.
- МПК – *Малоросійськія переписныя книги 1666 года*, Киев 1900.
- МШ – Шамрай М., *Маргіналії в стародруках кириличного шрифту 15–17 ст. з фонду Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського*, Київ 2005.

- Номис – *Українські приказки, прислів'я і таке інше*, уклад М. Номис, Київ 1993.
- НР – Дзира Я., *Найдавніший реєстр українського козацтва 1581 року* [в:] *Україна – козацька держава*, упоряд. В. Недяк, Київ 2004, с. 40–43.
- Однороженко – Однороженко О., *Родова геральдика Русо-Влахії (Молдавського господарства) кінця XIV–XVI ст.*, Харків 2008.
- ОКЗР – *Описи королівщин в землях руських XVI віку* [в:] *Жерела до історії України-Руси*, т. 1–3, Львів 1895–1900.
- ОО – *Описи Острозьчини другої половини XVI – першої половини XVII століття*, упоряд. В. Атаманенко, Острог 2004.
- Пивовар – Пивовар А., *Поселення задніпрських місць до утворення Нової Сербії в документах середини XVIII століття*, Київ 2003.
- Піскунов – *Словарь живого народного, письменного и актового языка русских южан Российской и Австро-Венгерской империи*, сост. Ф. Пискунов, Киев 1882.
- ПКР – *Переписні книги 1666 року*, підгот. до друку і ред. В. Романовський, Київ 1933.
- Привілей – Мойсієнко В., *Привілей Жигимонта Августа 1560 р. на володіння Виго-вом з погляду лінгвістичного* [в:] „Волинь – Житомирщина”, № 18, Житомир 2009, с. 100–103.
- Прис. кн. – *Присяжні книги 1654 р., Білоцерківський та Ніжинський полки*, упоряд. Ю. Мицик, М. Кравець, Київ 2003.
- ПрисМП – *Присяга Миргородського полку 1718 року*, Київ 2012.
- Присяга – *Присяга Миргородського полку 1732 року*, Київ 2011.
- ПРОД – *Податкові реєстри сплати королівщини з міст Острога (1576) і Дубна (1586)*, підгот. Т. Гирич [в:] *Матеріали до історії Острозької академії (1576–1636)*. *Бібліографічний довідник*, Київ 1990, с. 144–158.
- Реєстр – *Реєстр Війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту*, підгот. до друку О. Тодійчук (гол. упоряд.), В. Страшко, Р. Осташ, Р. Майборода, Київ 1995.
- Роспись – *Именная роспись Черниговского полка 1732 года*, Харьков 2010.
- РСВО – *Ревизская сказка войсковых обывателей города Харькова 1782 года*, Харьков 2007.
- Сімович – Сімович В., *Історичний розвиток українських (здрібнелих та згрубілих) чоловічих хресних імен із окремішньою увагою на завершені суфікси* [в:] *Українське мовознавство, Розвідки й статті, 1*, упоряд. Ю. Шевельов, Ottawa 1981, с. 240–248.
- СКР – *Список козацьких родів Сосницького повіту. Ревізькі сказки 1858 року*, ч. 1, зошити I–II, уклад С. Чернецький, Біла Церква 2010.
- Словарь Павл. – Бучко Д., „Словарь малороссійскаго нарѣчія” О. Павловського [в:] *З історії української мови: До 150-річчя „Граматики” О. Павловського*, Київ 1972, с. 91–115.
- СП – *Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини)*, Чернівці 2002.
- СПЖЛ – Глуховцева К., Глуховцева І., Леснова В., *Словник прізвищ жителів Луганщини: у 2 т.*, т. 2, Луганськ 2011.
- ССМ – *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.*, у 2-х томах, т. 2, Київ 1978.
- Стехна – Стехна П., *Сучасні прізвища Запорізької Приазовщини: словник*, Дніпропетровськ 2009.

ХП – *Харківський перепис р. 1660 (Перепис Слобожанщини Ф.Т. Пестрикова й С.С. Ушакова)* [в:] „Записки іст.-філол. відділу ВУАН”, книга ХХІ, Київ 1928, с. 129–173.

Чучка – Чучка П., *Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник*, Ужгород 2011.

ЮР – Редько Ю., *Словник сучасних українських прізвищ: у двох томах*, т. 2, Львів 2007.

AntrP I – *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*, t. I: A–G, Kraków 2007.

AS – *Archiwum ksiąg Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie*, t. I–VII, Lwów 1887–1910.

Мутник – Мутник І., *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku*, Warszawa 2010.

Рымут – Рымут К., *Nazwiska polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. I, Kraków, 1999.

Рымут, *Словник імен* – Рымут К., *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, Kraków 1995.

РУКОПИСНІ ДЖЕРЕЛА

ЗА – Записи авторів статті.

Картотека – *Картотека Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.* Зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у м. Львові. Рукопис.

Кравченко – Кравченко Л., *Антропонімія Лубеничини*: дис. ... канд. філол. наук, Київ 2002. Рукопис.

Нестерчук – Нестерчук О., *Словотвір варіантів власних особових імен жителів Волинського Полісся*: дис. ... канд. філол. наук, Луцьк 2014. Рукопис.

Шеремета – Шеремета С., *Антропонімія північної Тернопільщини*: дис. ... канд. філол. наук, Тернопіль 2002. Рукопис.

Шульська – Шульська Н., *Неофіційна антропонімія Західного Полісся*: дис. ... канд. філол. наук, Луцьк 2011. Рукопис.

ЛІТЕРАТУРА

Дзендзелівський Й., *Конспект лекцій з курсу української діалектології (ч. I, Фонетика)*, Ужгород 1965.

Осташ Р., *Українські власні особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії* [в:] *Діалектологічні студії. 4: Школи, постаті, проблеми*, Львів 2004, с. 392–398.

Осташ Л., Осташ Р., *Українські особові імена середини XVII століття як об'єкт лексикографії (17 Р)* [w:] „*Studia Ucrainica Varsoviensia*”, nr 1, Warszawa 2013, s. 207–221.

Умовні скорочення назв полків із Реєстру Війська Запорозького 1649 року

Б – Білоцерківський; **Бр** – Брацлавський; **Кв** – Київський; **Кли** – Кальницький; **Кнв** – Канівський; **Крп** – Кропивнянський; **Крс** – Корсунський; **М** – Миргородський; **Н** – Ніжинський; **П** – Переяславський; **Плт** – Полтавський; **Прл** – Прилуцький; **Ум** – Уманський; **Чг** – Чигиринський; **Чрг** – Чернігівський; **Чрк** – Черкаський.

Загальні умовні скорочення

Білоцерк. – Білоцерківський; **Вн обл** – Вінницька область; **Волин.** – Волинське; **див.** – дивись; **діал.** – діалектне, діалектний варіант імені; **жін.** – жіноче; **зв.** – зворотний бік аркуша; **іменув.** – іменування; **ІФ обл** – Івано-Франківська область; **Кв м** – м. Київ; **Лв м** – м. Львів; **Лв обл** – Львівська область; **Лубен.** – Лубенський; **м.** – місто; **Миргород.** – Миргородський; **обл.** – область; **Ніжин.** – Ніжинський; **одночл.** – одночленне; **оф.** – офіційний варіант імені; **Переясл.** – Переяславський; **Поділ.** – Подільський; **Плт обл** – Полтавська область; **пол.** – польське; **Полт.** – Полтавський; **пор.** – порівняй; **Прикарп.** – Прикарпатський; **р.** – рік; **род.** – родовий відмінок; **розм.** – розмовний варіант імені; **рос.** – російське; **стсл.** – старослов'янське; **суч.** – сучасне; **Хрс м** – м. Херсон; **церк.** – церковне; **чол.** – чоловіче; **Черніг.** – Чернігівський; **Чрк обл** – Черкаська область.

UKRAINIAN PERSONAL NAMES OF THE MIDDLE OF THE 17th CENTURY AS AN SUBJECT OF LEXICOGRAPHY. 17 (X)

Male proper names starting with the letter **X**, as recorded in the lists of regiments in the Register of the Zaporozhzhya Army of 1649, have been examined lexicographically in the article. Their origin, phonetic and word formation changes have been considered, the number of bearers of each name in the Register has been specified, and the use of names in other written memorials from olden times to our time has been recorded.

Key words: onomastics, Register of Zaporozhzhya Army of 1649, personal proper name, lexicography, phonetics, word formation.